

Розділ 1

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

CHAPTER 1

ACTUAL ISSUES OF THE HIGHER EDUCATION

УДК 378. 011. 3.051:373.2

DOI: 10.31376/2410-0897-2022-2-49-10-19

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІКИ ДОШКІЛЬНОЇ

Загородня Людмила Петрівна

доктор педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: l.zagorodnya69@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2217-1041

Барсуковська Галина Петрівна

старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: barsukovskagalina@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1555-1388

У статті висвітлено зміст підготовки майбутніх бакалаврів дошкільної освіти до фізичного виховання дошкільників під час вивчення дисципліни «Педагогіка дошкільна». Здійснено аналіз останніх публікацій у галузі фізичного виховання дошкільників та фахової підготовки вихователів до формування у дітей рухової й здоров'язбережувальної компетентностей як першочергових і базових серед інших життєвих компетентностей. Представлено зміст занять, спрямованих на формування у майбутніх вихователів фізкультурно-оздоровчої компетентності з використанням у цьому процесі мультимедійних та інтерактивних технологій. Подано рекомендації педагогам закладів вищої освіти щодо формування фізкультурно-оздоровчої компетентності в майбутніх вихователів у процесі викладання дисципліни «Педагогіка дошкільна». Виокремлено напрям подальших наукових розвідок.

***Ключові слова:** фізичне виховання дітей дошкільного віку, підготовка майбутніх вихователів, рухова компетентність дошкільника, здоров'язбережувальна компетентність дошкільника, фізкультурно-оздоровча компетентність вихователя, мультимедійні та інтерактивні технології викладання дисципліни «Педагогіка дошкільна».*

Постановка проблеми. Незадовільний стан здоров'я населення України, COVID-19, воєнний стан, в якому перебуває Україна, актуалізує проблему здійснення якісного фізичного виховання молодого покоління. Дошкільний вік є найбільш важливим періодом у житті людини, оскільки саме в цей час закладаються підвалини фізичного й духовного розвитку, здоров'я та потреба в його збереженні. Фізичне виховання в закладах дошкільної освіти передбачає збереження й зміцнення здоров'я дітей, сприяє їхньому повноцінному фізичному розвитку, своєчасному формуванню рухових умінь і навичок, оволодінню способами здоров'язбереження, вихованню інтересу до рухової діяльності. Провідна роль у системі дошкільної освіти належить закладам дошкільної освіти. Саме в них відбувається організований на професійному рівні процес фізичного виховання та розвитку дошкільників, формування в них низки важливих компетентностей, серед яких першочергове значення мають рухова й здоров'язбережувальна. З цих міркувань особливого значення набуває організація системи фахової підготовки майбутніх педагогів до здоров'язбережувальної діяльності, оскільки здоров'я є умовою цілісного і повноцінного розвитку особистості дитини дошкільного віку. Якість формування здоров'язбережувальної й рухової компетентностей у дошкільнят залежить від високого рівня фізкультурно-оздоровчої

компетентності вихователя. Формування означеної компетентності в майбутніх вихователів відбувається комплексно під час реалізації теоретичного, практичного й наукового складників фахової підготовки в закладі вищої освіти. Важливе місце в цьому процесі посідає вивчення студентами дисципліни «Педагогіка дошкільна».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У Базовому компоненті дошкільної освіти (2021) першим освітнім напрямом визначено «Особистість дитини». У його змісті репрезентовано сутність рухової і здоров'язбережувальної компетентностей дошкільника, як першочергових і базових серед інших життєвих компетентностей.

Рухова компетентність – це здатність дитини до самостійного застосування життєво необхідних рухових умінь та навичок, фізичних якостей, рухового досвіду в різних життєвих ситуаціях [1, с. 5].

Здоров'язбережувальна компетентність – це здатність дитини до застосування навичок здоров'язбережувальної поведінки відповідно до наявної життєвої ситуації; дотримання основ здорового способу життя, збереження та зміцнення здоров'я у повсякденній життєдіяльності [1, с. 6].

Дослідженню різних аспектів проблеми фізичного виховання дітей дошкільного віку присвятили свої наукові пошуки українські вчені: Т. Андрющенко, О. Богініч, Е. Вільчковський, Л. Гаращенко, Н. Денисенко, М. Єфименко, О. Курок, Н. Левінець, Н. Лісневська, Л. Лохвицька, М. Машовець, В. Пахальчук, О. Мируха, Г. Романенко, С. Тітаренко, Т. Шинкар та інші.

Авторка нової редакції Базового компонента дошкільної освіти, освітнього напрямку «Особистість дитини» Н. Левінець, зазначає, що дитина зі сформованою руховою компетентністю, знає як виконувати загальнорозвивальні, стройові, спортивні вправи й основні рухи, уміє використовувати набутий руховий досвід в іграх та самостійній руховій діяльності. Вона усвідомлює у чому користь фізичних вправ, сил природи та гігієни для здоров'я та розвитку [2, с. 8–9].

На думку О. Курка, якісне закріплення й удосконалення основних рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей реалізується у процесі навчання дошкільників елементів спортивних ігор і вправ. А значить, на його переконання, метою дисциплін фахової підготовки майбутніх вихователів є якісне володіння елементами техніки і знання методики проведення занять з навчання дітей елементів спортивних ігор і вправ [3].

Н. Пахальчук., О. Мируха., Г. Романенко виокремили низку педагогічних умов підвищення рухової активності дітей у системі фізкультурно-оздоровчої роботи в закладі дошкільної освіти, а саме: підвищення інтересу в дітей дошкільного віку до виконання фізичних вправ; використання фізкультурно-оздоровчих технологій у роботі з дошкільниками; забезпечення співпраці ЗДО та сім'ї з метою формування рухового досвіду дошкільників [4, с. 73].

Важливим чинником здоров'язбереження Е. Вільчковський вважає грамотно дібрану систему занять з фізичної культури й методично правильне проведення кожного заняття за принципом циклічності. Завжди актуальною є його ж концепція максимального використання рухливих ігор в першу та другу половини дня [3].

Н. Левінець переконана: для того щоб формувати здоров'язбережувальну компетентність, діти мають активно взаємодіяти з дорослими й однолітками та накопичувати позитивний досвід здоров'язбережувальної поведінки. Вона рекомендує формувати здоров'язбережувальну компетентність поетапно: 1) розвивати стійку позитивну мотивацію до здоров'язбережувальної діяльності; 2) формувати уявлення й елементарні знання про здоров'я й здоровий спосіб життя, а на їх основі – навички здоров'язбережувальної поведінки; 3) закріплювати й удосконалювати навички здоров'язбережувальної поведінки у предметно-розвивальному середовищі [2, с. 10].

Л. Гаращенко, Т. Шинкар вважають сучасним пріоритетом у сфері фізичного виховання та здоров'язбереження дітей дошкільного віку доцільне використання здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі закладу дошкільної освіти [5, с. 145]. Науковці переконані, що результативність здоров'язбережувальної діяльності значною мірою залежить від грамотного методичного супроводу, уміння прогнозувати оздоровчий ефект з урахуванням вихідного рівня здоров'я кожної дитини, фізіологічних можливостей дитячого організму, умов життєдіяльності [5, с. 146].

М. Єфименко, автор нетрадиційної системи фізичного виховання дітей дошкільного віку, запорукою якості фізкультурно-оздоровчої роботи з дошкільниками різних вікових груп вважає використання елементів «казкової фізкультури» в підготовчій та основній частинах заняття. Його

технологія «Горизонтальний пластичний балет» дає вихователям можливість творчо підійти до реалізації оздоровчих завдань фізичного виховання в закладі дошкільної освіти [6].

Якісно формувати у дошкільників рухову й здоров'язбережувальну компетентності спроможний педагог, який підготовлений до цієї роботи і володіє фізкультурно-оздоровчою компетентністю.

Різні аспекти проблеми підготовки педагогів до фізичного виховання дітей дошкільного віку репрезентовано в працях українських учених, а саме: Т. Андрющенко, О. Богиніч, Г. Барсуковської, Е. Вільчковського, Л. Гаращенко, Н. Денисенко, Л. Загородньої, О. Курка, Н. Лісневської, С. Тітаренко, О. Шовкопляс та інших.

На наш погляд, фізкультурно-оздоровча компетентність вихователя – це володіння системою базових, спеціальних і міжгалузевих знань, комплексом психолого-педагогічних, фахово-методичних, спеціальних і творчих умінь, наявність ціннісних орієнтацій на якісне вирішення завдань фізичного виховання дошкільнят, мотивів фізкультурно-оздоровчої діяльності, загальної особистісної і фізичної культури, здатності до розвитку власного творчого потенціалу та постійного професійного самовдосконалення в царині фізичного виховання дітей дошкільного віку [7, с. 113].

О. Богиніч акцентує увагу на тому, що надзвичайно важливим є формування в студентів оздоровчої компоненти світогляду, що дасть змогу майбутнім вихователям займатися інноваційною діяльністю у сфері формування здоров'я дітей. Дослідниця наголошує на вагомості сучасних реалій життя, які вимагають від вихователя дієвого прикладу поведінки, що допоможе дітям усвідомлювати цінність здоров'я та чинники його формування [8].

Як зазначають Л. Гаращенко, О. Левченко, для дійового функціонування системи фізичного виховання дітей дошкільного віку необхідно знати методiku означеного виховання, систематично планувати й проводити різні форми фізкультурно-оздоровчої роботи, доцільно використовувати методичний інструментарій для навчання дітей фізичних вправ та засоби виховного впливу. Вихователі мають знати: тільки система в роботі з фізичного виховання та оздоровлення дає результат. Забезпечення оптимальної рухової активності дітей у вигляді цілісного рухового режиму має стати пріоритетним аспектом технології реалізації фізичного виховання дітей дошкільного віку [9, с. 177].

С. Тітаренко, Л. Загородня зауважують, що якісно підготувати студентів до майбутньої професійної діяльності в галузі фізичного виховання дошкільників дозволить урахування й гармонійне поєднання елементів моделі підготовки майбутніх вихователів до фізичного виховання дошкільників. Дослідниці стверджують, що процес підготовки майбутніх вихователів до фізичного виховання дітей дошкільного віку має бути зорієнтований на досягнення кінцевого результату – сформованої готовності вихователя; провідним принципом в оволодінні фахом вихователя вважають принцип свідомості й активності у навчанні, а вагомим компонентом спрямованості на майбутню якісну роботу є мотивація. Цінною для сучасної дидактики, спрямованої на якість, є думка учених про використання у підготовці майбутніх вихователів, відповідно до регіонального підходу, стану екологічної ситуації, особливостей природного оточення, місцевих культурних, національних виховних традицій у фізичному вихованні дошкільників [10, с. 120–128].

Як влучно зазначає Н. Лісневська, виходячи з того, що збереження і зміцнення здоров'я дітей є складовою діяльності педагога, вихователь закладу дошкільної освіти постає, з одного боку, як носій базових знань про здоров'я, здоровий спосіб життя дитини, умінь щодо формування мотивації і культури здоров'я підростаючого покоління, а з іншого – як суб'єкт навчально-виховного процесу, який здійснює здоров'язбережувальну діяльність [11, с. 150].

Результати теоретичного аналізу свідчать, що підготовка майбутніх вихователів до фізичного виховання дітей дошкільного віку є важливим аспектом професійного становлення та знаходиться у стані вивчення й постійного вдосконалення. Чималий потенціал у реалізації означеного процесу має навчальна дисципліна «Педагогіка дошкільна».

Мета статті полягає у висвітленні потенціалу педагогіки дошкільної в системі підготовки майбутніх вихователів до формування у дошкільників рухової й здоров'язбережувальної компетентностей як результату якісного фізичного виховання.

Методи дослідження: теоретичні методи і прийоми пізнання – аналіз і узагальнення наукової літератури, порівняння, синтез, систематизація та узагальнення отриманої інформації.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні нові можливості для підвищення якості підготовки

майбутніх вихователів до фізкультурно-оздоровчої роботи з дошкільниками вбачають в інтеграції дисциплін; у широкому застосуванні в освітньому процесі ЗВО різноманітних педагогічних технологій; у наповненні змісту нормативних дисциплін елементами фізкультурно-оздоровчого спрямування. Так, одним із завдань навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна» є ознайомлення студентів із сутністю, метою, завданнями, засобами, умовами фізичного виховання дітей дошкільного віку. Результатом його реалізації є оволодіння майбутніми вихователями такими *фаховими компетентностями* (ФК):

- здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності;
- здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості;
- та *програмними результатами навчання* (ПРН):
 - планувати освітній процес у закладах дошкільної освіти, зокрема фізичне виховання, з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності;
 - мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей;
 - проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань фізичного розвитку дітей;
 - дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.

На виконання завдання з підготовки майбутніх бакалаврів до фізичного виховання дітей дошкільного віку спрямовано низку тем дисципліни, а саме: «Педагогіка дошкільна як галузь педагогічної науки», «Зв'язок педагогіки дошкільної з іншими гуманітарними науками», «Становлення і розвиток науки про дошкільне виховання», «Сучасна система дошкільної освіти», «Педагогічне дослідження в галузі педагогіки дошкільної», «Фізичне виховання дітей дошкільного віку», «Естетичне виховання дошкільників», «Розумове виховання дошкільників», «Моральне виховання дошкільників», «Взаємодія сім'ї і дошкільного закладу у вихованні дітей», «Підготовка дитини до навчання в школі».

Основними видами лекцій були лекції-візуалізації, лекції з елементами дискусії, бінарні лекції. Так, лекції-візуалізації проводили із використанням презентацій. Слайди презентацій містили інформацію про тему лекції, питання плану, перелік рекомендованої літератури, визначення основних понять теми, завдання, які студенти можуть виконати під час заняття (наприклад, самостійно зробити висновок до питання «Розвиток теорії фізичного виховання дошкільників в Україні», сформулювати визначення поняття «здоров'язбережувальна компетентність дошкільника», назвати чинники, що актуалізують проблему фізичного виховання дошкільнят чи формування фізкультурно-оздоровчої компетентності в майбутніх вихователів, відповісти на проблемне запитання типу «Який вплив більший позитивний чи негативний на здоров'я сучасного дошкільника мають гаджети?» тощо). Окрім того, на лекціях демонстрували відеозаписи фрагментів різних форм і методів роботи з фізичного виховання дошкільників: заняття, піші переходи, фізкультурні свята і розваги; рухливі й спортивні ігри.

У процесі лекції з елементами дискусії з теми «Виховання культурно-гігієнічних навичок» студентам пропонували відповісти на проблемне питання щодо віку дітей, в якому доцільно починати формування культурно-гігієнічних навичок. При цьому майбутні вихователі повинні були аргументувати свою позицію.

Під час бінарної лекції матеріал теми репрезентували викладач педагогіки дошкільної й викладач теорії і методики фізичного виховання, викладач педагогіки дошкільної та інструктор з фізичного виховання чи методист ЗДО. Наприклад, під час лекції з теми «Засоби фізичного виховання дітей дошкільного віку» після висвітлення викладачем питань, які стосувалися характеристики засобів фізичного виховання дітей, лекцію продовжив інструктор з фізичної культури ЗДО і продемонстрував з допомогою відеозаписів яким чином ці засоби використовуються в дошкільному закладі.

На лекції з теми «Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку» в процесі колективного обговорення визначали місце фізичного виховання дошкільників у системі всебічного й демонстрували з допомогою схеми взаємозв'язки і взаємозалежності фізичного, розумового, трудового, морального, естетичного напрямів виховання дитини. При цьому акцентували увагу

майбутніх бакалаврів на фізичному вихованні як фундаментальній складовій всебічного виховання дошкільників. До такого важливого висновку підводили студентів і в процесі лекції з теми «Розумове виховання дітей дошкільного віку». Майбутнім вихователям пропонувалося взяти участь у дискусії щодо залежності розумового розвитку від фізичного розвитку, зокрема від стану здоров'я і самопочуття дитини. У кінці жвавого обговорення студенти зробили висновок про те, що здоровий дошкільник краще сприймає і запам'ятовує пропонований педагогом матеріал, без пропусків відвідує заклад дошкільної освіти, на заняттях уважний, допитливий, має достатню рухову активність протягом дня.

Під час лекції з теми «Моральне виховання дітей дошкільного віку» студенти отримували знання про вплив фізичного і психічного здоров'я на процес формування особистості дошкільника, про вплив активності дитини на якісне засвоєння моральних норм, формування основ характеру, про формування морально-вольових якостей під час занять з фізичної культури.

Батьки дошкільників є авторитетними і водночас відповідальними в питаннях фізичного виховання дітей в умовах сім'ї. Тому в процесі лекції з теми «Взаємодія сім'ї й закладу дошкільної освіти у вихованні дітей» акцентували увагу на завданнях фізичного виховання, які можуть бути реалізовані в сім'ї, родині, формах і методах формування здоров'язбережувальної і рухової компетентностей дошкільника, педагогічних умовах успішного фізичного виховання дітей в сім'ї та якісної взаємодії педагогів ЗДО і родин вихованців, необхідності дотримання єдності вимог закладу дошкільної освіти й сім'ї щодо фізичного виховання, розвитку й оздоровлення дітей.

Репрезентуючи матеріал лекції з теми «Фізичне виховання дітей дошкільного віку», відповідно до принципу інтеграції спиралися на знання, які вже сформовані в студентів у процесі вивчення дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку». Так, студенти послуговувалися знаннями з методики про методи, які використовуються у фізичному вихованні дітей різних вікових груп. А знання з дошкільної педагогіки про особливості морального виховання дітей допомагали їм усвідомити можливість успішного управління розвитком рухів дошкільнят на різних етапах оволодіння руховою навичкою під час вивчення теми «Формування основних рухів у дошкільників» у контексті теорії і методики фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Фізична готовність дитини до школи є основою і запорукою не тільки безболісної й легкої адаптації до нового соціального статусу школяра, а й успішного навчання в школі, тому із завданнями, засобами й умовами формування означеної готовності дитини майбутніх вихователів ознайомлювали в процесі лекції з теми «Підготовка дитини до навчання в школі». Під час цього заняття студентам представили результати анкетування вихователів, вчителів початкових класів і батьків вихованців щодо значення фізичного компонента готовності дитини до школи. А після запропонували навести аргументи щодо ролі фізичної готовності в легкій адаптації до школи та навчанні.

Практичний складник процесу фахової підготовки, зокрема формування фізкультурно-оздоровчої компетентності майбутніх вихователів, передбачав їхню участь у практичних і лабораторних заняттях з дисципліни й виконання завдань практики в закладах дошкільної освіти.

Практичні заняття з дисципліни «Педагогіка дошкільна» проводили із використанням технологій мультимедійного й інтерактивного навчання. Основна мета практичних занять – трансформувати знання про фізичне виховання дошкільників на рівень практичних умінь і навичок.

Наведемо приклад проведення практичного заняття з теми «Фізичне виховання дітей дошкільного віку».

План

I. Інтелектуальна розминка (термінологічний діалог).

II. Питання для обговорення:

1. Фізичний розвиток і фізичне виховання.

2. Розвиток теорії фізичного виховання.

3. Завдання й умови фізичного виховання дітей.

4. Зміст та засоби фізичного виховання дошкільників.

III. Підбиття підсумків проведення практичного заняття (рефлексія, оцінка знань і вмінь студентів викладачем).

Завдання самостійної роботи до практичного заняття:

1. Оформити глосарій до теми.

2. Вивчити матеріал теми і підготуватися до гри «Телеміст закладів дошкільної освіти з актуальних питань фізичного виховання дітей дошкільного віку»; обрати одну із ролей: директор, вихователь, методист, інструктор з фізичної культури.

3. Розробити модель фізичного виховання дітей дошкільного віку в ЗДО чи сім'ї (на вибір).

Розминку проводили у формі термінологічного діалогу. Її мета: актуалізувати знання основних понять у контексті теми практичного заняття, а саме: «фізичний розвиток», «реактивність організму», «режим рухової активності», «фізичне виховання», «здоров'язбережувальна компетентність дошкільника», «рухова компетентність дошкільника», «фізична культура особистості», «засоби фізичного виховання дітей дошкільного віку». При цьому група об'єднувалася у дві підгрупи. Представник першої підгрупи називав поняття, а представник іншої повинен був дати його визначення. Потім хтось із другої підгрупи називав поняття, а представник першої тлумачив його. Якщо визначення давали помилкові, то всі учасники діалогу, які помітили помилку, могли її виправити.

Для перевірки знань другого питання «Розвиток теорії фізичного виховання» студентам пропонували об'єднатися в малі групи по двоє-троє осіб і створити інтелектуальну карту, яка б відображала віхи становлення фізичного виховання як першої педагогічної проблеми. При цьому необхідно було відтворити основні ідеї зарубіжних і вітчизняних педагогів минулого: Я.-А. Коменського, Дж. Локка, Ж.Ж. Руссо, Й.-Г. Песталоцці, Г. Сковороди, П. Лесгафта, В. Гориневського, С. Русової, Л. Чулицької, Ю. Аркіна, В. Сухомлинського та сучасних українських педагогів: Е. Вільчковського, О. Курка, Т. Дмитренко, Н. Денисенко, О. Богініч, Г. Шалигіної, С. Тітаренко, Н. Левінець, Н. Лісневської та інших.

Знання третього і четвертого питань майбутні вихователі демонстрували в процесі гри-симуляції «Телеміст закладів дошкільної освіти з актуальних питань фізичного виховання дітей дошкільного віку». Заздалегідь вони ознайолювалися із сайтами закладів дошкільної освіти України, пригадували середовище для фізичного виховання дітей тих закладів, в яких проходили безвідривну практику. Під час телемосту студенти відповідно до обраної ролі ділилися досвідом фізичного виховання у своєму ЗДО. При цьому висвітлювали такі аспекти: традиційне і нетрадиційне обладнання для фізичного виховання дошкільнят, технології здоров'язбереження, використання природи у загартуванні, формуванні основних рухів і розвитку фізичних якостей дітей, форми й методи формування здоров'язбережувальної та рухової компетентностей дошкільника, взаємодія з родинами вихованців у процесі фізичного виховання дітей. Під час виступів майбутні вихователі використовували відеозаписи різних форм і методів фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми, фрагменти презентацій обладнання фізкультурних майданчиків і спортивних зал, рекомендації для батьків. Окрім того, вони представляли моделі фізичного виховання дітей дошкільного віку в ЗДО чи сім'ї, які розробляли вдома.

Практичне заняття завершувалося рефлексією, взаємооцінюванням студентів і оцінюванням їх знань і вмій, продемонстрованих під час заняття викладачем. Вагомим складником підсумку заняття є побажання студентів щодо проведення наступного та використання ймовірних педагогічних технологій і методів.

Зміст лабораторних занять зорієнтований на проведення їх в умовах закладів дошкільної освіти, адже їх метою є вправлення студентів у проведенні різних методів фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми та здійснення просвіти батьків вихованців у питаннях фізичного виховання в сім'ї. Проте дистанційне навчання внесло свої корективи і такі заняття проводили в режимі онлайн, залучаючи до цього процесу вихователя, методиста чи інструктора з фізичної культури. Педагог-практик показував презентацію, відео, а студенти здійснювали аналіз побаченого, репрезентували розроблені конспекти проведення рухливих ігор, форм роботи з батьками (консультації, бесіди), представляли варіанти інформації з різних питань формування здоров'язбережувальної й рухової компетентності дітей дошкільного віку для сайту ЗДО чи спеціально створених батьківських чатів в інтернеті.

Вагомим складником опанування майбутніми бакалаврами дисципліни є виконання завдань самостійної роботи.

Самостійна робота студентів є основним способом оволодіння навчальним матеріалом педагогіки дошкільної у вільний від обов'язкових навчальних занять час. У процесі самостійної

роботи, виконуючи завдання до практичних занять, майбутні вихователі здійснювали самоосвіту в питаннях фізичного виховання дітей дошкільного віку, яка сприяла більш міцному засвоєнню знань. Завдання самостійної роботи були спрямовані на формування вмінь студентів застосовувати теоретичний матеріал на практиці.

Завдання для самостійної роботи студентів ми розробили трьох типів: репродуктивного, комбінованого (які включають елементи творчості і репродукції) та творчого. Перевагу надавали комбінованим і творчим завданням. Джерелами самоосвіти студентів слугували також фахові журнали, телебачення, Інтернет-джерела, спілкування з досвідченими педагогами-практиками тощо. Важливою умовою ефективності самоосвіти є володіння студентами раціональними прийомами самостійної роботи під час підготовки до лекції, практичного чи лабораторного заняття.

Приклади завдань для самостійної роботи: оформлення глосарію, яким послуговуються у фізичному вихованні дошкільнят вихователі; розроблення конспектів рухливих ігор для дітей різних вікових груп та виготовлення атрибутів до них; створення образної моделі взаємозв'язку фізичного виховання з іншими напрямками виховання особистості дошкільника; розроблення інтелектуальної карти фізичного виховання в закладі дошкільної освіти; створення моделей формування здоров'язбережувальної й рухової компетентності дітей дошкільного віку в ЗДО чи родині, розвитку навичок моральної поведінки дітей дошкільного віку в процесі фізкультурно-оздоровчої роботи; розроблення проекту «Піші переходи як засіб виявлення і розвитку художньо-творчих здібностей дітей».

Головною метою практичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до реалізації завдань фізичного виховання дітей є розширення, поглиблення та систематизація професійно орієнтованих знань, формування й закріплення вмінь та навичок фізкультурно-оздоровчої роботи із дошкільниками, виховання професійного інтересу, формування професійної мотивації до питань формування здоров'язбережувальної і рухової компетентностей дітей дошкільного віку. Основні завдання практики: поглиблення й уточнення знань студентів із розділу «Фізичне виховання дошкільників» дисципліни «Педагогіка дошкільна»; формування навичок застосування теоретичного матеріалу у вирішенні практичних завдань фізичного виховання дітей у процесі виконання функцій вихователя закладу дошкільної освіти; ознайомлення студентів із питаннями організації фізкультурно-оздоровчої роботи в закладі дошкільної освіти; використання теоретичних знань щодо основних понять і особливостей методичної роботи в системі дошкільної освіти, спрямованої на реалізацію завдань фізичного виховання дошкільнят. Завдання, які студенти виконували під час практики: здійснити аналіз здоров'язбережувального середовища конкретної вікової групи ЗДО; на основі аналізу розробити рекомендації вихователям щодо його покращення; підготувати інформацію на педагогічну раду про інновації у фізичному вихованні дошкільнят.

Наукова діяльність у закладах вищої освіти є невід'ємним складником освітнього процесу й здійснюється з метою інтеграції наукової, навчальної та виробничої діяльності у системі вищої освіти. Вона здійснюється у ЗВО на основі законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», статутів університетів, положень про науково-дослідну діяльність в університеті. На законодавчому рівні визначено мету наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, а саме, здобуття нових наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, видів техніки, матеріалів тощо для забезпечення інноваційного розвитку суспільства, підготовки фахівців інноваційного типу.

Науковий складник формування фізкультурно-оздоровчої компетентності в майбутніх вихователів передбачав написання студентами курсових робіт з педагогіки дошкільної з таких тем: «Педагогічні умови взаємодії вихователів і родин у фізичному вихованні дошкільників», «Педагогічні умови створення здоров'язбережувального середовища в закладі дошкільної освіти і сім'ї», «Засоби збереження здоров'я дітей в умовах карантину», «Формування основних рухів дошкільнят під час рухливих ігор».

Досвід підготовки майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної і рухової компетентностей у дошкільників у процесі викладання навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна» дозволяє дати низку рекомендацій педагогам закладів вищої освіти:

1) у викладанні дисципліни надавайте перевагу сучасним мультимедійним технологіям та інтерактивним методам навчання;

2) залучайте до проведення бінарних лекцій практиків – досвідчених вихователів, методистів, інструкторів із фізичної культури;

3) завдання до практичних занять, під час практики та у контексті наукової роботи повинні сприяти формуванню всіх компонентів фізкультурно-оздоровчої компетентності майбутніх вихователів – мотиваційного, гностичного, діяльнісного, рефлексивного;

4) дотримуйтеся наступності та інтеграції у викладанні педагогіки дошкільної та фахових методик дошкільної освіти, зокрема методики формування здоров'язбережувальної й рухової компетентностей у дошкільників;

5) пам'ятайте, що педагогіка дошкільна створює фундамент для вивчення фахових методик дошкільної освіти, зокрема методики формування здоров'язбережувальної й рухової компетентностей у дошкільників;

6) реалізуйте принцип студентоцентризму, залучаючи студента до вивчення дисципліни, враховуйте його можливості, інтереси, потреби у формуванні компонентів фізкультурно-оздоровчої компетентності, право на вибір завдань, партнерів для їх виконання.

Завдання викладача педагогіки дошкільної не сформувати в майбутніх вихователів знання, вміння й навички в галузі фізичного виховання дошкільнят, а розвинути фізкультурно-оздоровчу компетентність як спроможність формувати у дошкільників здоров'язбережувальну і рухову компетентності, з урахуванням можливостей і потреб конкретних вихованців, умов ЗДО, вимог та очікувань батьків дітей.

Висновки. Отже, дисципліна «Педагогіка дошкільна», яка викладається із використанням мультимедійних та інтерактивних технологій, має значні можливості в системі формування фізкультурно-оздоровчої компетентності майбутніх вихователів. Перспективи подальших розвідок убачаємо у вивченні питання підготовки майбутніх вихователів до інтеграції змісту фізичного й екологічного виховання дошкільників.

Список використаної літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
2. Левінець Н. У здорового тіла – здоровий рух: оптимізуємо фізичний розвиток дошкільників. *Вихователь –методист дошкільного закладу*. 2021. № 5. С. 8–12.
3. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: підручник. Суми: ПФ «Видавництво «Університетська книга»», 2019. 467 с.
4. Пахальчук Н. О., Мируха О. І., Романенко Г. М. Педагогічні умови активізації рухової активності дітей. *Молодий вчений*. 2019. № 5.2 (69.2). С. 72–75. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/5.2/17.pdf>
5. Гаращенко Л. В., Шинкар Т. Ю. Методичне забезпечення фізичного виховання та здоров'язбереження в закладі дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 31. Т. 2. 2021. С. 143–146. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/31/part_2/31.pdf
6. Єфіменко М. М. Програма з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку «Казкова фізкультура». Тернопіль: Мандрівець, 2014. 52 с.
7. Загородня Л. П., Барсуковська Г. П. Інноваційні педагогічні технології як засіб формування фізкультурно-оздоровчої компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2014. Ч. 3. С. 110–118.
8. Богініч О. Сутність здоров'язберігаючого середовища у життєдіяльності дітей дошкільного віку. *Вісник Прикарпатського університету*. Івано-Франківськ, 2008. Випуск XVII-XVIII. С. 191–199.
9. Гаращенко Л. В., Левченко О. В. Педагогічні умови забезпечення активного рухового режиму в умовах закладу дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 22. Т. 1. 2020. С. 174–177. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/22/part_1/40.pdf
10. Система підготовки майбутніх вихователів до фізичного виховання дітей дошкільного віку: монографія. Частина перша. Глухів: РВВ ГНПУ, 2010. 138 с.
11. Лісневська Н. В. Підготовка майбутніх вихователів до міжособистісної взаємодії під час створення здоров'язбережувального середовища в закладах дошкільної освіти. *Вісник ЧНУ імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. Вип.2. Черкаси, 2021. С. 150–154.

FUTURE PRESCHOOL TEACHERS' TRAINING IN PHYSICAL EDUCATION OF PRESCHOOLERS IN STUDYING PRESCHOOL PEDAGOGY

Zahorodnia Liudmyla

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Preschool Pedagogy and Psychology
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Barsukovska Halyna

Senior Lecturer at the Department of Preschool Pedagogy and Psychology
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *The unsatisfactory state of health of the population of Ukraine, COVID-19, the martial law in Ukraine highlights the problem of quality physical education for the younger generation. Physical education at preschool educational institutions involves maintaining and strengthening the children's health, promoting their full physical development, enhancing well-timed development of motor skills, mastering the health care lifestyle, and inculcating the interest in physical activity. Consequently, future teachers' training for building health-preserving and motor competencies of preschoolers is of special importance nowadays. Studying the discipline «Preschool Pedagogy» has an important place in this process.*

Purpose. *The aim of the article is to highlight the potential of the discipline «Preschool Pedagogy» in the system of future teachers' training for building health-preserving and motor competencies of preschoolers as a result of quality physical education.*

Methods. *It has been used the following theoretical methods and cognitive techniques for achieving the purpose, such as analysis and generalization of scientific literature, comparison, synthesis, systematization and generalization of information.*

Results. *Ukrainian scientists T. Andriushchenko, O. Bohinich, H. Barsukovska, E. Vilchkovskiy, L. Harashchenko, N. Denysenko, M. Yefymenko, O. Kurok, N. Levinets, N. Lisnevska, L. Lokhvytska, M. Mashovets, V. Pakhalchuk, S. Titarenko, T. Shynkar, O. Shovkopliias, etc. have devoted their researches to the study of various aspects of the issue of physical education for preschool children and future preschool teachers' training.*

The mentioned scientists have developed a methodology of physical education for preschool children and identified its tools, forms, methods, and conditions for effective implementation in current realities. The models, pedagogical technologies, pedagogical and organizational conditions for future preschool teachers' training in physical education of preschool children have been investigated.

Teaching experience suggests that the aim of the preschool pedagogy teacher is not to form the knowledge, skills and abilities in the field of physical education of preschoolers in the future preschool teachers, but to build physical education and health care competence as the ability to implement the content of physical education, taking into account the requirements of the Basic component of preschool education, concrete preschoolers, the conditions of the preschool educational institution and the parents' expectations.

Originality. *Teaching the discipline «Preschool Pedagogy» using multimedia and interactive learning technologies shows its considerable potential in the implementation of tasks, which are aimed at building physical and health care competence of future bachelors.*

Conclusion. *The discipline «Preschool Pedagogy», taught with the use of multimedia and interactive technologies, has significant potential for building the physical culture and health care competence of future preschool teachers.*

Key words: *physical education of preschoolers, future preschool teachers' training, motor competence of preschoolers, health-preserving competence of preschoolers, physical education and health care competence of the preschool teacher, multimedia and interactive technologies of teaching the discipline «Preschool Pedagogy».*

References

1. *Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia)* [Basic component of Preschool education (new edition)]. (n.d.). *mon.gov.ua*. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf [in Ukrainian].
2. Levinets, N. (2021). U zdorovoho tila – zdorovyi rukh: optymizuiemo fizychnyi rozvytok doshkilnykiv [A sound move in a sound body: optimization of the preschoolers' physical development]. *Vykhovatel - metodyst doshkilnoho zakladu – Educator - methodologist of preschool institution*, 5, 8–12. [in Ukrainian].
3. Vilchkovskiy, E. S., & Kurok, O. I. (2019). *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia ditei doshkilnoho viku* [Theory and methods of physical education of preschool children]. Sumy: PF «Vydavnytstvo «Univertsytetska knyha». [in Ukrainian].

4. Pakhalchuk, N. O., Myrukha, O. I., & Romanenko, H. M. (2019). Pedagogical conditions for ensuring children's motor activity. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, 5.2 (69.2), 72–75. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/5.2/17.pdf> [in Ukrainian].
5. Harashchenko, L. V., & Shynkar, T. Yu. (2021). Methodological support of physical education and health care at preschool educational institution. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 31(2), 143–146. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/31/part_2/31.pdf [in Ukrainian].
6. Yefymenko, M. M. (2014). *Prohrama z fizychnoho vykhovannia ditei rannoho ta doshkilnogo viku «Kazkova fizykultura»* [Program for physical education of young and preschool children «Fairytale physical education»]. Ternopil: Mandrivets. [in Ukrainian].
7. Zahorodnia, L. P., & Barsukovska, H. P. (2014). Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii yak zasib formuvannia fizykurno-ozdorovchoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv [Innovative pedagogical technologies as a means of building physical healthy competence of future preschool teachers at preschool educational institutions]. *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoi shkoly – Psychological and pedagogical problems of rural school*, 3, 110–118. [in Ukrainian].
8. Bohinich, O. (2008). Sutnist zdoroviazberihaiuchoho seredovyscha u zhyttiediialnosti ditei doshkilnogo viku [The essence of a healthy environment of preschool children's lifestyle]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu – Bulletin of the Precarpathian University*, XVII-XVIII, 191-199. [in Ukrainian].
9. Harashchenko, L. V., & Levchenko, O. V. (2020). Pedagogical conditions for ensuring an active motor regime in the conditions of preschool educational institution. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 22(1), 174–177. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/22/part_1/40.pdf [in Ukrainian].
10. *Systema pidhotovky maibutnikh vykhovateliv do fizychnoho vykhovannia ditei doshkilnogo viku [The system of future preschool teachers' training for physical education of preschool children]*. (2010). (Vol.1). Hlukhiv: RVV HNPU. [in Ukrainian].
11. Lisnevskaya, N. V. (2021). Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do mizhosobystisnoi vzaiemodii pid chas stvorennia zdoroviazberizhuvalnogo seredovyscha v zakladakh doshkilnoi osvity [Future preschool teachers' training for interpersonal interaction during the creation of a health-preserving environment in establishments of preschool education]. *Visnyk ChNU imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriya «Pedahohichni nauky» – Bulletin of the Bohdan Khmelnytsky National University. Series «Pedagogical Sciences»*, 2, 150–154. [in Ukrainian].

Отримано редакцією 3.05.2022 р.

УДК 378.147: 316

DOI: 10.31376/2410-0897-2022-2-49-19-26

ГРОМАДЯНСЬКА АКТИВНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ДІЯЛЬНІСНОГО КОМПОНЕНТА СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Тюльпа Тетяна Миколаївна

доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології початкової освіти
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: tyulpatnt@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-8032-8676

У статті репрезентовано авторське бачення процесу формування громадянської активності як складника діяльнісного компонента соціальної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей. Проаналізовано наукові позиції щодо сутності феномену громадянськості. Показано, що соціальна компетентність майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей є інтеграційною соціальною якістю, розкрито зміст її діяльнісного аспекту. Досліджено громадянську активність майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей як особисту якість, що базується на ідеї громадянського обов'язку та турботі про суспільне благо. Визначено загальні напрями у формуванні громадянської активності в майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей: створення в соціокультурному середовищі ЗВО умов для розвитку професіонала.

Ключові слова: майбутні фахівці соціономічних спеціальностей, громадянськість, громадянська активність, соціальна компетентність.

Постановка проблеми. Сучасні проблеми становлення та успішної соціалізації особистості обумовлені світовими тенденціями посилення динамізму соціальних процесів. Вони сприяють становленню нового типу суспільства, яке орієнтується на усвідомлення значимості національних та загальнолюдських цінностей, культури як змістового та діяльнісного контексту формування особистості; акцентування значущості індивідуально-особистісних сенсів у формуванні особистості.